

Monika Wiśniewska-Kin*

Nauka czytania wyzwalająca myślenie – radość z uczenia się

Abstrakt

Tekst jest sprawozdaniem z seminarium naukowego poświęconego wdrożeniu projektu uczenia się w kontekście nauki czytania i pisania. W spotkaniu uczestniczyli: władze Uniwersytetu Łódzkiego, Wydziału Nauk o Wychowaniu oraz przedstawiciele środowiska społeczno-gospodarczego. Omówiono zagadnienia związane z wdrożeniem oraz kwestie dotyczące procesu badawczego.

Słowa kluczowe: projekt wdrożeniowy, współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym, model nauki czytania i pisania.

Learning to Read to Activate Thinking – the Joy of Learning

Abstract

The text is a report on a scientific seminar on the implementation of the project of learning in the context of literacy. The meeting was attended by: the Authorities of the University of Lodz, the Faculty of Educational Sciences, and representatives of the socio-economic environment. Issues related to the implementation and the research process were discussed.

Keywords: implementation project, cooperation with socio-economic environment, literacy learning model.

* Uniwersytet Łódzki.

Artykuł otrzymano: 9.09.2023; akceptacja: 26.09.2023.

Projekt „Skuteczne zdziwienie. Wyzwalająca myślenie nauka czytania” ma charakter naukowo-badawczy i wdrożeniowy o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Skonstruowany model uczenia się w kontekście nauki czytania i pisania przełamuje metodyczną tradycję rozumienia i realizacji nauki czytania i pisanie w ramach działań szkolnych. Umożliwia dzieciom w wieku przedszkolnym pełne wejście w kulturę i przeżycie, a nie jedynie rozpoznanie wybranych aspektów językowych w zakresie identyfikacji fonemów i grafemów. Nauka czytania staje się w ten sposób przestrzenią głębokiego przeżywania (*Skuteczne zdziwienie...*).

Projekt wdrażany jest od czterech lat (2020–2023) na terenie całego kraju. W lipcu 2023 roku zakończyło się wdrożenie w województwie łódzkim. Wsparciem objętych zostało 177 gmin, przeszkolonych zostało 354 nauczycieli, co ostatecznie przełoży się na pracę z grupą blisko 4,5 tys. dzieci 5–6-letnich.

Do placówek przekazano materiały dla nauczycieli (monografie wdrożeniowe), a także zestawy materiałów wdrożeniowych do uczenia się przez działanie (alfabet demonstracyjny, diagramy kołowe, *memory* literowe i dźwiękowe, gry karciane). Procesy rekrutacyjne, zarówno placówek, jak i nauczycieli, prowadzone były przez Kuratorium Oświaty w Łodzi. Nauczyciele uczestniczyli także w omówieniu proponowanego narzędzia do diagnozy dziecięcych umiejętności czytania i pisanie. Monitorowanie procesualnego nabywania tych umiejętności rozpocznie się w roku akademickim 2023/2024 i będzie obejmowało pięć etapów.

Podsumowanie półrocznego cyklu wdrożeniowego odbyło się na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. W spotkaniu uczestniczyli: JM Rektor Uniwersytetu Łódzkiego prof. Elżbieta Żądzińska, kanclerz UŁ Kamilla Szcześniak, Dziekan Wydziału Nauk o Wychowaniu prof. Alina Wróbel, prof. Monika Wiśniewska-Kin i Weronika Kisiel – twórczynie projektu, przedstawiciele Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Łódzkiego, I Wicewojewoda Łódzki Marcin Buchali oraz przedstawiciele Kuratorium Oświaty w Łodzi.

We współpracy z Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Łódzkiego zespół opracował bogaty zestaw narzędzi kulturowych, jak: przewodnik wdrożeniowy, plansze edukacyjne, drewniane klocki konstrukcyjne, artystyczną książkę obrazkową – *Picture Book*, oraz pięć rodzajów gier edukacyjnych dostosowanych do innowacyjnego modelu nauki czytania i pisanie. Dwa spośród wymienionych chronione są prawem ochronnym Urzędu Patentowego w Polsce.

Zebranych gości przywitała Dziekan Wydziału prof. Alina Wróbel:

To dla nas wielki zaszczyt, otwierając to wydarzenie, pragnę w pierwszej kolejności podkreślić, że przywiązujemy ogromną wagę do wszelkich działań, które wpisują się w strategię Uniwersytetu Łódzkiego, ale także w kryteria ewaluacji jakości działalności naukowej. Takimi działaniami są m.in. procesy wdrożeniowe, które urzeczywistniają współpracę środowiska akademickiego z szeroko rozumianą rzeczywistością społeczno-kulturową, w tym edukacyjną. My oczywiście skupiamy się na tym obszarze rzeczywistości społecznej, który dotyczy praktyki pedagogicznej. I tutaj pragnę podziękować zarówno Pani Rektor, jak i Pani Kanclerz za wsparcie, które

nam w tego typu działaniach towarzyszy. Dziękuję także Centrum Transferu Technologii¹ (*Aktualności. Czytanie z przyjemnością... 2023*).

I dalej dodała:

Pragnę także przywołać wyjątkowe wsparcie i otwartość, jakiej doświadczaliśmy ze strony Wojewody Tobiasza Bocheńskiego, kiedy to podczas kilkukrotnych spotkań wymienialiśmy różne refleksje, nasze nadzieje, inspiracje, pomysły na to, jak byłoby wspaniale, kiedy udałoby się zrealizować wdrożenie właśnie w wymiarze województwa. Tutaj postawa Wojewody Tobiasza Bocheńskiego była naprawdę wyjątkowa. I za tę wyjątkową przychylność, składam na ręce I Wojewody pana Marcina Buchali, serdeczne podziękowania (*Aktualności. Czytanie z przyjemnością... 2023*).

Obecny na spotkaniu Marcin Buchali podkreślił wielki sukces projektu i zapewnił o swoim dalszym pełnym wsparciu.

Poproszona o zabranie głosu JM Rektor Uniwersytetu Łódzkiego prof. Elżbieta Żądzińska z przekonaniem poparła działania wdrożeniowe podejmowane na Uczelni:

Jesteśmy niezwykle dumni z tego projektu i ogromnie nas cieszy, że taki projekt powstał na Uniwersytecie Łódzkim. Szczególne gratulacje dla Pani Dziekan – że dostrzegła ten ogromny potencjał. To było tuż po rozpoczęciu przez mnie kadencji i zaczęliśmy przeglądać potencjał wdrożeniowy różnych projektów na uczelni. „Skuteczne zdziwienie” był projektem, który od razu zwrócił naszą uwagę. Bardzo serdecznie gratuluje, ale przede wszystkim dziękuję! Dziękuję za entuzjazm, pasję, otwartość i wsparcie wszystkich obecnych dziś na naszym spotkaniu (*Aktualności. Czytanie z przyjemnością... 2023*).

W dalszej części spotkania uszczegółowiono informacje dotyczące działalności projektowej oraz przywołano pierwsze wyniki badań.

Projekt został doceniony i otrzymał liczne nagrody i wyróżnienia, m.in. nagrodę Ministra Edukacji i Nauki za znaczące osiągnięcia w zakresie działalności wdrożeniowej (2022 r.), nagrodę specjalną Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego: statuetkę Skrzydła Wyobraźni za szczególne osiągnięcia w działalności innowacyjnej dla edukacji (2022), nagrodę World Invention Intellectual Property Associations oraz złoty medal International Invention and Innovation Show Intarg (2020), wyróżnienie Łódzkie Eureka w kategorii Nauka, przyznane przez Radę ds. Szkolnictwa Wyższego i Nauki przy Prezydencie Miasta Łodzi za wybitne osiągnięcia naukowe, artystyczne i techniczne dla przedstawicieli łódzkiego świata nauki (2020); nominację i wyróżnienie w konkursie Książka Roku IBBY (International Board on Books for Young People) za projekt graficzny książki obrazkowej *Zamieniam się w słuch...* (2020).

Prezentowany był w środowisku o zasięgu międzynarodowym: udział w Targach Wynalazków i Innowacji Intarg (International Invention and Innovation Show:

¹ Przytoczone wypowiedzi pochodzą z nagrania przygotowanego przez Centrum Komunikacji i PR Uniwersytetu Łódzkiego.

Social innovation at the service of the common good (2020)) oraz na wystawie *Le immagini della fantasia* w Sarmende (350 prac z 15 krajów: z Polski prezentowane były tylko dwie książki artystyczne: *Zamieniam się w słuch, czyli opowieści dźwiękiem malowane* Moniki Wiśniewskiej-Kin i Marty Ignerskiej oraz *Glissando* Katarzyny Huzar-Czub i Gosi Herby (2018).

Nawiązano także współpracę z łódzkim Teatrem Pinokio oraz z reżyserką Honoratą Mierzejewską-Mikosza. W wyniku tej współpracy powstał interaktywny spektakl teatralny dla dzieci *Zamieniam się w słuch*. Jego premiera została zaplanowana na 30.09.2023.

O warsztacie, Zespole i narzędziowni opowiadały z zaangażowaniem autorki projektu:

Wraz z zespołem stworzyłam zupełnie nowy model nauki czytania i pisanie. Dzięki zaprojektowanym pomocom dzieci konstruują wiedzę o świecie dźwięków i liter jakby mimochodem, od niechcienia, przy okazji „skutecznego zdziwienia”. Źródłem moich inspiracji były i są dzieci. Najważniejsze, że w dziecku nie ginie konstruktor, artysta. Rozbudzamy jego myślenie abstrakcyjne, wyzwalamy entuzjazm poznawczy, uwalniamy radość z uczenia się (*Aktualności. Czytanie z przyjemnością...* 2023).

Dzieci w wieku przedszkolnym uczą się przez mówienie, konstruowanie i ruch. Aktywizują zmysły i emocje, konstruują wiedzę o świecie dźwięków i liter jakby mimochodem, przy okazji „skutecznego zdziwienia” (J. Bruner 1965; 1966; 1971; 1978). To od zdziwienia rozpoczyna się proces poznawania, wyzwala się entuzjazm poznawczy dzieci, uwalnia się radość z uczenia się.

Niezwykłe intuicyjny, ciekawy i twórczy materiał językowy, wizualny i konstrukcyjny jest początkiem poznawania, wielozmysłowego doświadczania i przeżywania najpierw w świecie głoski i litery, z czasem – mowy i pisma, docelowo – samodzielnego myślenia i rozwiązywania problemów w trakcie pogłębionej lektury.

Wdrażany model uczenia się w kontekście nauki czytania i pisanie, zainspirowany konstruktywizmem, zapewnia dzieciom w wieku przedszkolnym możliwie pełną swobodę, decyzyjność i kontrolę poznawczą nad całością nauki czytania i pisanie. Dziecięce zaciekawienie wyzwala motywacyjną energię do wykonywania zadań, wielość samodzielnych próbnych czynności oraz współpraca w zespole profilują proces uczenia się przez mówienie, uczenia się o charakterze percepcyjnym oraz uczenia się przez działanie i odkrywanie.

W podsumowaniu spotkania uczestnicy wdrożenia podkreślili, że zainicjowana refleksja, urzeczywistniona w projekcie wdrożeniowym „Skuteczne zdziwienie. Wyzwalająca myślenie nauka czytania”, stała się źródłem poznania i zmiany, narzędziem konstruowania wiedzy zorientowanej na działanie. Stanowiła „przełomowy epizod” w rozumieniu i działaniu, zaktywizowała bowiem inny, alternatywny schemat interpretacyjny dyskursu dziecięcego w przestrzeni edukacyjnej. Punkt wyjścia kolejnych zdarzeń edukacyjnych wyznaczają każdorazowo partykularne, ważne z perspektywy dziecięcej ujęcia wprowadzanej problematyki, zogniskowanej wokół organizacji brzmieniowej tekstów. Ich analiza pozwoli zbadać taki rodzaj myślenia i działania

dzieci, który ma charakter interpretacyjny (odsłania dziecięce rozumienie, ocenianie, wartościowanie) i kreuje dziecięcy obraz świata dźwięków i liter. Interesowało mnie nie tylko to, co poznawane, ale również rekonstrukcja drogi myślowej dziecka, jego zdolności poznawczych, które ujawniają się podczas rekonstruowania obrazów dźwiękowych i graficznych w dziecięcej świadomości. Założyłam, że w zależności od sposobu, w jaki dziecko zostaje od samego początku wprowadzone w świat czytania, pisanie i mówienia, będzie im nadawało różne znaczenia. Dzieje się tak, gdyż rola pierwszych doświadczeń w interpretowaniu przeżywanych sytuacji jest ogromna i pierwotny „zapis interpretacyjny” z nich pochodzący często zostaje na stałe wdrukowany. Uczestniczący sposób postrzegania świata doświadczanego ujawnił, jak ważne jest, aby dziecko odczuło, że czytanie, pisanie i mówienie wnoszą znaczące wartości do jego życia. Rozbudzanie dziecięcego myślenia niedosłownego, wyzwala nie entuzjazmu poznawczego i uwalnianie radości z uczenia się, daje dziecku szansę na stanie się człowiekiem świadomie czytającym i piszącym. Tylko wtedy, gdy dziecko jest gotowe bez przymusu pokonać techniczne i językowe trudności, by odkryć zawartą w nieznanym tekście tajemnicę, będzie gotowe do świadomego kontaktu ze słowem mówionym i pisany.

Bibliografia

- Bruner J. S. (1965) *Proces kształcenia*, tłum. J. Radzicki, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Bruner J. S. (1966) *W poszukiwaniu teorii nauczania*, tłum. E. Krasińska, Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Bruner J. S. (1971) *O poznawaniu. Szkice na lewą rękę*, tłum. E. Krasińska, Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Bruner J. S. (1978) *Poza dostarczone informacje. Studia z psychologii poznawania*, tłum. B. Mroziak, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Huzar-Czub K., Herba G. (2018) *Glissando*, seria: Sonia w Krainie Sonostworów, Kraków, Polskie Wydawnictwo Muzyczne.
- Wiśniewska-Kin M., Ignerska M. (2020) *Zamieniam się w słuch, czyli opowieści dźwiękiem malowane*, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Źródła internetowe

- Aktualności. Czytanie z przyjemnością – innowacyjna metoda nauki czytania na UŁ* (2023), <https://www.uni.lodz.pl/aktualnosc/szczegoly/czytanie-z-przyjemnoscia-innowacyjna-metoda-nauki-czytania-na-ul> (dostęp: 17.09.2023).
- Skuteczne zdziwienie. Wyzwalamy myślenie* (2021), <http://skuteczne-zdziwienie.edu.pl/> (dostęp: 18.09.2023).

O Autorce

Monika Wiśniewska-Kin – pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Łódzkiego. Kierownik Katedry Pedagogiki Wieku Dziecięcego, Prodziekan ds. nauki na Wydziale Nauk o Wychowaniu. Pedagog przedszkolny i wczesnoszkolny, filolog. Na jej dorobek naukowy składają się liczne artykuły oraz osiem prac zwartych. Autorka nowatorskiego projektu początkowej nauki czytania i pisania *Skuteczne zdziwienie. Rozwijająca myślenie nauka czytania*. Za swoją działalność naukowo-badawczą i wdrożeniową otrzymała nagrody Rektora Uniwersytetu Łódzkiego oraz Ministra Nauki i Edukacji, a także Łódzkie Eureka i Skrzydła Wyobraźni. Projekt zdobył też odznaczenia międzynarodowe: złoty medal International Invention and Innovation Show oraz nagrodę World Invention Intellectual Property Associations WIIPA.

Monika Wiśniewska-Kin – scientific and didactic employee of the University of Lodz. Head of the Department of Pedagogy of the Childhood Age, Vice-Dean for Science at the Faculty of Education Sciences. Preschool and early childhood educator, philologist. Her scientific achievements consist of numerous articles and eight compact works. She is the author of the innovative project of initial literacy learning *Effective surprise. Thought-developing reading instruction*. For her scientific and research and implementation activities, she has received awards from the Rector of the University of Lodz and the Minister of Science and Education, as well as Lodz Eureka and Wings of Imagination. The project also won international honors: a gold medal from the International Invention and Innovation Show and a World Invention Intellectual Property Associations WIIPA award.

Cytowanie

Wiśniewska-Kin M. (2023) *Nauka czytania wyzwala myślenie – radość z uczenia się*, „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne”, nr 2(17), s. 202–207.